

Arthur Conan Doyle (1859 – 1930) – Pes baskervillský

Sherlock Holmes, jenž zpravidla – s výjimkou nevzácných případů, kdy byl vzhůru celou noc až do rána – chodíval k snídani velmi pozdě, seděl tentokrát již za stolem. Já postával u krbu a právě jsem vzal do ruky vycházkovou hůl, kterou zde náš návštěvník předchozího večera zapomněl. Byl to pěkný, masivní kus dřeva s cibulovitou rukojetí, hůl onoho druhu, které se říká „singapúrka“. Těsně pod rukojetí byla hůl obtočena stříbrným prstencem širokým skoro na dva prsty. „Jakubu Mortimerovi z K. K. CH. jeho přátelé z L. N. CH. C.“ bylo na kroužku vyryto a letopočet „1884“. Byla to přesně taková hůl, jakou nosívali staromódní rodinní lékaři – důstojná, solidní a uklidňující.

„Nuže, Watsoně, co jste z ní vyčetl?“ (...)

„Myslím,“ řekl jsem a řídil jsem se přitom podle svých možností metodou svého přítele, „že doktor Mortimer je zámožný obstarší lékař, požívající značné vážnosti, jak soudím z toho, že mu jeho přátelé projeví uznání právě tímto darem.“

„Výborně!“ řekl Holmes. „Znamenité!“

„Domnívám se dále, že pravděpodobně jde o lékaře venkovského, který mnohé cesty k pacientům konává pěšky.“

„Proč si to myslíte?“

„Protože tato hůl, ačkoliv byla původně velmi elegantní, je nyní tak sešlá, že si nedovedu představit, jak by ji nosil městský lékař. Silný železný bodec je opotřebovaný, je tudíž jasné, že majitel se s holí mnoho nachodil.“

„Naprostě logické!“ řekl Holmes.

„Velmi informativní jsou dále zkratky vyrytého věnování. Pakliže dostal tento dárek člen Královské koleje chirurgů, jenž je venkovským lékařem, od nějakých přátel, skoro bych řekl, že to L. N. je zkratka pro nějakou loveckou společnost – řekněme Lovci–Nimrodi z Chá. Cé. Snad jejím členům poskytl lékařskou pomoc a oni mu oplátkou věnovali dárek.“

(...) Teď mi Holmes vzal hůl z ruky a po několik minut se na ni díval prostým okem. Potom se na jeho tváři objevil výraz zájmu. Holmes odložil cigaretu, přistoupil s holí k oknu a znova ji prohlížel lupou.

„Zajímavé, byť i velmi prosté,“ řekl, když se vracel do svého oblíbeného kouta na pohovce. „Hůl zajisté poskytuje několik náznaků. Dává nám výchozí body pro četné soudy.“

„Uniklo mi snad něco?“ otázal jsem se poněkud netýkavě. „Doufám, že jsem nepřehlédl nic důležitého.“

„Je mi líto, milý Watsoně, ale většina vašich úsudků byla mylná. (...) Nechci tím říci, že v tomto případě nemáte vůbec pravdu. Náš muž je zajisté venkovský lékař. A mnoho chodí.“

„Měl jsem tedy pravdu.“

„Až potud.“

„To je přece celá pravda.“

„Nikoliv, nikoliv, milý Watsoně, není to celá pravda – zdaleka to není celá pravda. Mám dojem, že lékař dostane dárek spíše od nemocnice než od nimroda, a vycházíme-li z předpokladu, že jde o londýnskou nemocnici, nabízejí písmena CH. C. velmi zřetelně výklad Charing Cross.“

„Můžete mít pravdu.“

„Pravděpodobnost ukazuje tím směrem. A uznáme-li tento dohad za hypotézu, máme nové východisko, z něhož můžeme začít konstruovat obraz našeho neznámého návštěvníka.“

„Nuže,“ řekl jsem, „dejme tomu, že L. N. CH. C. znamená opravdu ‚Londýnská nemocnice Charing Cross‘, co z toho můžeme odvodit dále?“

„Nic se vám nevybavuje? Znáte mé metody. Použijte jich!“

„Napadá mi toliko nejprostší závěr, že ten člověk měl praxi v Londýně, než se odstěhoval na venkov.“

„Myslím, že bychom se mohli odvážit ještě trochu dále. Podívejte se na to pod tímto zorným úhlem. Při jaké příležitosti lidé nejpravděpodobněji dávají upomínkové dárky? Zajisté ve chvíli, kdy doktor Mortimer opouštěl místo v nemocnici, aby si zařídil vlastní praxi. Víme, že dostal

dárek. Domníváme se, že zaměnil městskou nemocnici za venkovskou praxi. Myslíte, že překračujeme přístupné meze logického uvažování, řekneme-li, že dostal dárek při odchodu?“

„Zní to vskutku pravděpodobně.“

„Nuže, jistě si uvědomujete, že doktor Mortimer nemohl být řádným členem lékařského sboru nemocnice, neboť takové místo může zastávat toliko muž, jenž má v Londýně dobrou a zavedenou praxi. A takový člověk by sotva zapadl na venkově. Čím tedy byl? Když pracoval v nemocnici, a přece nebyl řádným členem lékařského sboru, mohl být toliko sekundářem na chirurgii nebo na interně, ne o moc víc než student v některém z posledních semestrů. A odešel z nemocnice před pěti lety – datum je na holi. Takže váš vážný, obstarožný rodinný lékař se rozplývá a mizí v neznámu, můj milý Watsone, a na jeho místě se vynořuje junák mladší třicítilet, přívětivý, prostý ctižádosti, roztržitý a majitel psa, kterého bych zhruba popsal takto: je větší než foxteriér a menší než buldok.“

Nevěřicně jsem se zasmál, když se Sherlock Holmes pohodlně opřel o lenoch pohovky a začal vypouštět ke stropu vlnité kroužky dýmu.

„Pokud jde o závěrečná tvrzení, nemám možnost vás kontrolovat,“ řekl jsem, „ale naštěstí není nesnadné zjistit několik dat o jeho věku a o jeho lékařské dráze.“

Vzal jsem ze své malé lékařské poličky Adresář lékařů a našel jsem tam jeho jméno. Bylo tam několik Mortimerů, ale naším návštěvníkem mohl být jenom jediný z nich. Přečetl jsem záznam nahlas:

„Mortimer Jakub, člen K. K. H., promován 1882, adresa: Grimpen, Dartmoor, Devonshire. Sekundář od 1882 do 1884 v londýnské nemocnici Charing Cross. (...) Obvodní lékař pro farnosti Grimpen, Thorsley a High Barrow.“

„Ani zmínky o té lovecké společnosti, Watsone,“ řekl Holmes s rozmarným, trošinku zlomyslným úsměvem, „ale je to venkovský lékař, jak jste velmi bystře rozpoznal. Myslím, že mé úsudky jsou celkem potvrzeny. Pokud jde o přídavná jména, jichž jsem užil, řekl jsem, neklame-li mne paměť: přívětivý, prostý ctižádosti a roztržitý. Pokud sahá moje zkušenost, jen přívětivý člověk dostává na tomto světě dárky na památku, jen člověk prostý ctižádosti opustí londýnskou kariéru a jde na venkov a jen roztržitý člověk zanechá po hodině čekání ve vašem pokoji hůl místo návštěvničky.“

„A ten pes?“

„Má ve zvyku nosit tuto hůl za pánem. Jelikož je to těžká hůl, pes ji drží pevně za prostředek a stopy jeho zubů jsou velmi zřetelné. Velikost čelistí, jak ji ukazuje mezera mezi těmito stopami, je podle mého názoru příliš značná pro foxteriéra, a ne dosti veliká na buldoka. Mohl by to být – a u všech všudy, je to dlouhosrstý kokršpaněl.“

Sherlock Holmes na začátku své řeči povstal a mluvil chodě po světnici. Nyní se zastavil ve výklenku okna. V jeho hlase bylo tolik jistoty, že jsem překvapeně vzhlédl.

„Můj milý brachu, jak to, prosím vás, můžete tak bezpečně vědět?“

„Z prostého důvodu, že vidím příslušného psa na samém prahu našeho domu, a v tuto chvíli slyšíte, jak jeho majitel zvoní. (...) Čeho si doktor Jakub Mortimer, muž vědy, žádá od Sherlocka Holmese, kriminalisty? Vstupte!“

Vzhled našeho návštěvníka mě překvapil, neboť jsem očekával typického venkovského lékaře. Ve skutečnosti však byl doktor Mortimer velmi vysoký hubený muž s nosem dlouhým jako zobák, jenž strměl z úzkého prostoru mezi dvojicí šedých, bystrých očí, blýskajících zpod brejlí se zlatými obroučkami. Oblečen byl po doktorském způsobu, ale trochu nedbale, neboť jeho šosatý kabát byl neokartáčovaný a jeho kalhoty roztržené. Ač mlád, měl již sehnutá záda a při chůzi předkláněl hlavu; jeho obličej měl výraz jakési dobromyslné zvědavosti. Když vstoupil, padl jeho pohled na hůl v Holmesově ruce a doktor Mortimer se k ní s radostným zvoláním rozběhl.

„Jsem tak rád,“ řekl. „Nebyl jsem si jist, zda jsem ji zapomněl zde nebo v kanceláři lodní společnosti. Nechtěl bych o ni přijít za nic na světě.“

„Je to patrně čestný dar,“ řekl Holmes.

„Ano.“

„Od nemocnice Charing Cross?“

„Od několika tamních přátel. Dali mi to k svatbě.“

Dr. Mortimer vysvětluje Sherlocku Holmesovi, slavnému detektivovi z Baker Street 221B, a jeho příteli doktoru Watsonovi, že se přišel poradit, jak má dále postupovat jako správce panství po smrti sira Charlese Baskervilla. Vypráví o okolnosti smrti svého pána i o strašidelné pověsti – kletbě, která v kraji blat a vřesovišť znovu ožívá. Sherlocka Holmese případ zaujme a nenápadně rozjždí pátrání. Druhý den však již okolnosti nabízí hrozící nebezpečí novopečenému sirovi a Dr. Watson s Dr. Mortimerem odjíždí na panství pátrat po záhadě a dohlížet na bezpečí nového pána.

DOYLE, Arthur Conan. Pes baskervillský. 2. vyd. Praha : SNDK, 1964. 209 s.

- 1) Je Sherlock Holmes fiktivní, nebo reálná postava? Kde žije a pracuje?
- 2) Ačkoliv je Holmes nesporně geniální, používá základní psychologickou metodu pátrání – tzv. metodu dedukce. Na základě ukázky metodu vysvětlí.
- 3) Co všechno dokážou z hole „vyčíst“?
- 4) Z jakého důvodu vystupuje v románech a povídkách postava Dr. Watsona, když ho Holmes k řešení případů nepotřebuje?
- 5) Do které doby (století) jsou všechny příběhy zasazeny? Působí zastarale?
- 6) Které propriety (předměty) patří k literární postavě Sherlocka Holmese (ne k moderní filmové)?
- 7) Proč se román jmenuje Pes baskervillský?
- 8) Vysvětli rozdíl mezi povídkou a románem.
- 9) Proč je příběh zasazen do nehostinné, nebezpečné krajiny?
- 10) Je motiv Sherlocka Holmese, geniálního detektiva, stále populární?

Řešení:

- 1) Fiktivní, v Londýně, v Baker Street 221B (ulice existuje, adresa nikoliv)
- 2) Na základě vypořádaných podrobností, dějů a posloupností vyvodí vlastnosti i skutky postavy.
- 3) Že Dr. Mortimer je venkovský lékař, stále v pohybu, se psem, oblíbený, ale roztržitý, málo ctižádostivý.
- 4) Dr. Watson slouží k čtenáři k pochopení myšlenkových a dějových pochodů Sherlocka Holmese, neboť ten každý svůj krok svému příteli trpělivě vysvětluje. Dále slouží jako zapisovatel vyřešených případů (všechny příběhy Dr. Watson vypráví).
- 5) Konec 19. st. – do současnosti A. C. Doyle, knihy v prvním vydání vycházely 1887 – 1927); nijak zvlášť zastarale nepůsobí, hodně záleží na překladu.
- 6) Dýmka, lupa, kostkovaná čepice, housle, chemické pokusy.
- 7) Příčinou zápletky i smrti je obrovitánský pes (z legend), odehrává se to na panství baskervillském.
- 8) Román je rozsáhlejší příběh s více postavami a komplikovanějším dějem, povídka bývá kratší, má méně postav a děj odehrávající se v jedné linii (bez velkých dějových odboček).
- 9) Pro dokreslení atmosféry – tajemný příběh plný nebezpečí je doplněn tajemnou, ponurou krajinou.
- 10) Vyšlo 60 příběhů se Sherlockem Holmesem v mnoha vydáních a podobách – knihy, komiksy, CD a audioknihy, mnohokrát byl zpracován do filmu i rozhlasové podoby, v nejmodernější filmové verzi má původní postava s detektivem moderním společného snad jen inteligenci.